

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy JUDr. Jaroslava Vlašína a soudců JUDr. Milana Kamlacha a JUDr. Petra Průchy v právní věci žalobce: **T. G. T.**, zastoupeného JUDr. Lenkou Mičanovou, advokátkou se sídlem Sokolská třída 21, Ostrava – Moravská Ostrava, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení,** se sídlem Křížová 25, Praha 5, o přezkoumání rozhodnutí žalované ze dne 19. 12. 2008, č.j. X, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 7. 9. 2009, č. j. 43 Cad 82/2009 – 13,

takto:

I. Kasační stížnost **se zamítá.**

II. Žádný z účastníků **nemá** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

Odůvodnění:

I. Dosavadní průběh řízení

Včas podanou kasační stížností napadl žalobce (dále též „stěžovatel“) rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 7. 9. 2009, č. j. 43 Cad 82/2009 – 13, kterým byla zamítnuta jeho žaloba proti rozhodnutí žalované ze dne 19. 12. 2008, č.j. X.

Uvedeným rozhodnutím žalovaná zamítla žádost žalobce o starobní důchod pro nesplnění podmínek zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění (dále „zákon č. 155/1995 Sb.“), a to s přihlédnutím ke Smlouvě mezi Českou republikou a Slovenskou republikou o sociálním zabezpečení č. 228/1993 Sb. (dále též „Smlouva“), k nálezům Ústavního soudu a k opatření Ministerstva práce a sociálních věcí „Výklad zákona o důchodovém pojištění, popř. předpisů souvisejících, s přihlédnutím ke smlouvě mezi Českou republikou a Slovenskou republikou a k nálezům Ústavního soudu“.

V odůvodnění žalovaná uvedla, že nárok na přiznání důchodu mají podle právních předpisů České republiky i osoby, které splňují podmínky doby důchodového pojištění potřebné pro nárok na daný důchod, přičemž za takovou dobu se považuje vždy i doba pojištění získaná před 1. lednem 1993 na území tehdejšího Československa, a které splnily podmínky pro nárok na daný důchod podle právních předpisů České republiky i Slovenské republiky před 1. 5. 2004 a mají státní občanství České republiky a trvalý pobyt na území České republiky. Nárok na důchod žalobci nevznikl, poněvadž dle výpisu z centrální evidence obyvatel bylo zjištěno, že nemá české státní občanství, nýbrž bulharské státní občanství.

V žalobě proti tomuto rozhodnutí žalobce zejména namítal, že se dopustil chyby při podání žádosti o starobní důchod dne 6. 8. 1997 u slovenského nositele pojištění. Před přiznáním důchodu byl evidován u Úřadu práce v Ostravě. Do roku 1995 pracoval sice na Slovensku, ale pro českou firmu. Na podporu své argumentace žalobce odkazoval na nález Ústavního soudu Pl. ÚS 4/06 ze dne 29. 3. 2007 a požadoval zrušení napadeného rozhodnutí.

Krajský soud při posouzení věci vyšel ze skutkového zjištění, že ke dni zániku České a Slovenské Federativní Republiky byl žalobcovým zaměstnavatelem podnik Ferona, a.s. Bratislava, přičemž k 31. 12. 1992 sídlil tento zaměstnavatel na adrese Duklianská 6, Bratislava, tedy na území Slovenské republiky. Krajský soud odkázal na čl. 20 Smlouvy a dovodil, že k přiznání starobního důchodu žalobci a k jeho výplatě je příslušný slovenský nositel pojištění. V souladu s tímto ustanovením byl také jeho rozhodnutím ze dne 5. 12. 1997 žalobci starobní důchod přiznán, a to ode dne 30. 10. 1997. Ohledně žádosti žalobce o tzv. „dorovnání“ výše důchodu podle judikatury Ústavního soudu, odkázal krajský soud na nález Ústavního soudu Pl. ÚS 4/06, podle něhož je při posuzování věci významné, zda žadatel je občanem České republiky a je nerozhodné, kdy se jím stal. Nahlížet na dobu zaměstnání občana České republiky ve Slovenské republice (po dobu existence společného státu) jako na dobu zaměstnání v cizině, není ústavně konformní. Rozlišování mezi občany České republiky, jež je založeno na fikci, podle níž bylo zaměstnání ve Slovenské republice tehdejšího společného státu zaměstnáním v cizině, není podloženo objektivními a rozumnými důvody. Tyto závěry se ovšem vztahují pouze na české občany s trvalým pobytem na území České republiky. Krajský soud se tak ztotožnil se žalovanou v tom, že žalobci nemohla být přiznána dávka důchodového zabezpečení, a to pro nesplnění podmínky českého občanství, kterou citovaný nález Ústavního soudu stanovuje, přičemž jeho judikaturu nelze interpretovat extenzivně. Závěrem krajský soud podotkl, že ani stěžovatelem vyzdvihnutá skutečnost, že za odpracovaných 20 let v bývalém Československu pobírá starobní důchod jen ve výši 340 Euro, nemůže nic změnit na zákonnosti napadeného rozhodnutí. Krajský soud proto žalobu podle § 78 odst. 7 zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního (dále „s. ř. s.“) zamítl.

II. Kasační stížnost a vyjádření žalované

Stěžovatel opřel kasační stížnost o ustanovení § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s.; namítal tedy nesprávné posouzení právní otázky. Stěžovatel je toho názoru, že splnil veškeré

podmínky pro přiznání starobního důchodu tak, jak jsou požadovány zákonem č. 155/1995 Sb.; občanství České republiky takovou podmínkou není. Stěžovatel proto splňuje jak požadavek získané doby důchodového pojištění v České republice, tak i potřebný věk pro přiznání důchodu. Při posuzování nároku stěžovatele je nutno přihlédnout k nálezu Ústavního soudu Pl. ÚS 4/06, dále pak k nálezu ÚS 252/04 a k nálezu ÚS 405/02. Stěžovatel upozornil na skutečnost, že již v roce 1998 žádal žalovanou o odstranění tvrdosti Smlouvy a přípisem ze dne 19. 10. 2008 mu bylo sděleno, že se u něj o takovou tvrdost nejedná. Přípis dle stěžovatele obsahoval rovněž sdělení, že o tvrdost při provádění Smlouvy jde v takových případech, kdy její aplikace vede ke vzniku právních důsledků, které nezamýšlela. Nikde však nebyla uvedena skutečnost, jež by žalobci vzhledem k obsahu Smlouvy ukládala povinnost mít státní občanství České republiky, tato podmínka je stanovena nad rámec Smlouvy. Stěžovatel dále připomněl historii své výdělečné činnosti a poukázal na svůj pracovně právní vztah u společnosti Ferona a.s., dříve Ferona, národní podnik, Praha, pobočka Bratislava s tím, že sídlo této společnosti bylo v Praze. Tato obchodní firma *„vznikla v roce 1972 a začátkem 90. let ze státního podniku Ferona, a.s. s dceřinou společností Ferona, a.s., Bratislava na území Slovenské republiky*“. Z uvedeného je dle stěžovatele patrné, že žalovaná musí vzít v úvahu získání jeho doby důchodového pojištění v souvislosti s výkonem práce u Ferony, národní podnik, Praha. Jelikož stěžovatel vykonával předchozí práce i na území dnešní České republiky, měla by mu být tato doba započtena při zohlednění nároku na přiznání starobního důchodu. Stěžovatel závěrem navrhl, aby Nejvyšší správní soud rozsudek krajského soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Žalovaná se ve vyjádření ke kasační stížnosti ztotožnila se závěry krajského soudu a odkázala na vyjádření k žalobě. K věci dále dodala, že podle čl. 15 odst. 1 správního ujednání publikovaného pod sdělením č. 117/2002 Sb. je sídlem zaměstnavatele ve smyslu Smlouvy adresa zapsaná jako sídlo v obchodním rejstříku; je–li zaměstnavatelem odštěpný závod nebo jiná organizační složka zapsaná v obchodním rejstříku, je sídlem zaměstnavatele adresa tohoto odštěpného závodu nebo organizační složky. Podle evidenčního listu vydaného pro období 1. 4. 1986 – 28. 2. 1995 byl stěžovatel zaměstnán k 31. 12. 1992 u organizace Ferona, n.p. Praha, odštěpný závod Bratislava. Jak vyplývá z Obchodního rejstříku Okresního soudu Bratislava I byl uvedený odštěpný závod zapsán od 22. 8. 1989 v obchodním rejstříku, a to se sídlem na území Slovenské republiky. Z těchto důvodů se podle čl. 20 odst. 1 Smlouvy považuje doba důchodového pojištění získaná stěžovatelem za trvání Československa za dobu pojištění Slovenské republiky.

III. Posouzení věci Nejvyšším správním soudem

Nejvyšší správní soud nejprve zkoumal formální náležitosti kasační stížnosti, přičemž zjistil, že je podána osobou oprávněnou a je proti označenému rozsudku přípustná za podmínek ustanovení § 102 a § 104 s. ř. s.

Nejvyšší správní soud přezkoumal napadený rozsudek krajského soudu i řízení, jež jeho vydání předcházelo, v souladu s § 109 odst. 2 a 3 s. ř. s., neshledal přitom vady, k nimž by musel podle § 109 odst. 3 s. ř. s. přihlédnout z úřední povinnosti; vázán

rozsahem a důvody, které stěžovatel uplatnil ve své kasační stížnosti, dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná.

Mezi účastníky nebyl sporný skutkový základ rozhodnutí správního orgánu, Nejvyšší správní soud tedy jen ve stručnosti rekapituluje některé rozhodné skutečnosti. Stěžovatel se narodil dne 30. 6. 1937, má bulharské státní občanství a od 14. 6. 1995 trvalý pobyt na území České republiky. V období od roku 1962 do roku 1986 pracoval na území České republiky. Ke dni zániku České a Slovenské Federativní Republiky byl zaměstnavatelem stěžovatele podnik Ferona, a.s., se sídlem v Praze, odštěpný závod Bratislava, přičemž k 31. 12. 1992 byl odštěpný závod zapsán na adrese Duklianská 6, Bratislava (Obchodní registr Okresního soudu v Bratislavě I), tedy na území Slovenské republiky. U uvedeného zaměstnavatele na území Slovenské republiky stěžovatel fakticky pracoval od dubna 1986 do března 1995, poté byl do 31. 5. 1997 v evidenci Národního úřadu práce v Bratislavě a před přiznáním starobního důchodu byl evidován jako uchazeč o zaměstnání u Úřadu práce v Ostravě. K žádosti stěžovatele ze dne 6. 8. 1997, před jejímž podáním byl vyrozuměn žalovanou o nutnosti podat žádost o starobní důchod u slovenského nositele pojištění, byl stěžovateli přiznán rozhodnutím Sociální pojišťovny v Bratislavě ze dne 5. 12. 1997 a 29. 12. 1997 od 30. 10. 1997 starobní důchod, a to v částce 4423 Sk měsíčně odpovídající dobám zaměstnání na území Slovenské republiky a dále v částce 416 Sk měsíčně za doby zaměstnání na území Bulharska, celkově tedy ve výši 4839 Sk měsíčně. Slovenský nositel pojištění tak učinil podle § 21 zákona č. 100/1988 Zb. a dle Úmluvy mezi Československou republikou a Bulharskou lidovou republikou o spolupráci na poli sociální politiky ze dne 25. 1. 1957, přičemž stěžovateli byla zhodnocena doba zaměstnání 12 700 dnů na území Slovenské republiky a 1197 dnů na území Bulharska. Dne 6. 11. 2008 adresoval stěžovatel žalované přípis označený jako *„přiznání dávky důchodového pojištění ČSSZ“*, ve kterém požádal o přiznání dávky důchodového pojištění od českého nositele pojištění a zpětné dorovnání k slovenskému důchodu. Žalovaná posléze vydala napadené rozhodnutí.

Posouzení věci ve vztahu ke Smlouvě mezi Českou republikou a Slovenskou republikou o sociálním zabezpečení (č. 228/1993 Sb.)

V projednávané věci se v případě první námitky jedná o posouzení správnosti úvahy o právní otázce, který z nástupnických států bývalé ČSFR je příslušný ke zhodnocení dob pojištění stěžovatele získaných před 31. 12. 1992. Při řešení této právní otázky je třeba vycházet především z úpravy obsažené ve Smlouvě a ve Správním ujednání, které ji konkretizuje a provádí. Čl. 20 Smlouvy stanovil pro určení příslušnosti nositele pojištění ke zhodnocení dob pojištění získaných před 31. 12. 1992 následující kritéria: *(1) Doby zabezpečení získané přede dnem rozdělení České a Slovenské Federativní Republiky se považují za doby zabezpečení toho smluvního státu, na jehož území měl zaměstnavatel občana sídlo ke dni rozdělení České a Slovenské Federativní Republiky nebo naposledy před tímto dnem. (2) Pokud občan neměl ke dni rozdělení České a Slovenské Federativní Republiky nebo naposledy před tímto dnem zaměstnavatele se sídlem na území České a Slovenské Federativní Republiky, považují se doby zabezpečení získané před tímto dnem za doby zabezpečení toho smluvního státu, na jehož území měl občan trvalý pobyt ke dni rozdělení České a Slovenské Federativní Republiky nebo naposledy před tímto dnem.* Dále se smluvní strany v čl. 21 dohodly, že

příslušné úřady upraví ve Správním ujednání nezbytná opatření k provádění této smlouvy. Správní ujednání obsahovalo ve vztahu k ustanovení čl. 20 odst. 1 smlouvy konkretizující ustanovení, které blíže definovalo, co se pro účely Smlouvy rozumí termínem „sídlo“ zaměstnavatele. Čl. 15 Správního ujednání stanovil, že *(1) Sídlem zaměstnavatele se rozumí adresa, která je jako sídlo zapsána v obchodním rejstříku. Je-li zaměstnavatelem fyzická osoba, je sídlem adresa, která je v obchodním rejstříku uvedena jako místo podnikání; je-li zaměstnavatelem odštěpný závod nebo jiná organizační složka zapsaná v obchodním rejstříku, rozumí se sídlem zaměstnavatele adresa tohoto odštěpného závodu nebo organizační složky.* Pro případ, že adresa zaměstnavatele v obchodním rejstříku není uvedena (kupř. u některých podniků zřízených přímo zákonem), stanovil čl. 15 odst. 2 Správního ujednání, že se má postupovat podle čl. 20 odst. 2 Smlouvy. Z toho jazykově-logickým a systematickým výkladem vyplývá, že přednostním kritériem pro určení příslušnosti nositele pojištění ke zhodnocení dob pojištění získaných za trvání společného československého státu je sídlo zaměstnavatele či jeho organizační složky. Smlouva akcentuje územní aspekt sídla, tzn. staví na předpokladu, že tam, kde má zaměstnavatel či jeho odštěpný závod sídlo, vykonává také svou hospodářskou činnost prostřednictvím svých zaměstnanců.

Účelem citovaných ustanovení Smlouvy a Správního ujednání bylo stanovení kritérií pro hodnocení dob důchodového zabezpečení získaných za existence československé federace a pro spravedlivé rozdělení nákladů na výplatu důchodů mezi nástupnické státy. Tohoto cíle by se nepodařilo dosáhnout u řady organizací s celostátní působností, které většinou sídlily v hlavním městě Praze a zaměstnávaly velké množství osob, což byl ostatně i případ stěžovatele. Proto nelze význam pojmu „sídlo zaměstnavatele“ interpretovat v kontextu jeho významu definovaného tehdy platným a účinným vnitrostátním právem, nýbrž vycházet z jeho autonomního významu definovaného čl. 20 Smlouvy a čl. 15 odst. 1 Správního ujednání. Adresu organizační jednotky (odštěpného závodu) Duklianská 6, Bratislava je tudíž nutno považovat za sídlo zaměstnavatele stěžovatele podle čl. 20 odst. 1 Smlouvy a čl. 15 odst. 1 výše již zmíněného Správního ujednání, uveřejněného pod č. 117/2002 Sb. mezinárodních smluv. Pokud by byl přijat výklad stěžovatele, (že sídlem zaměstnavatele může být jen sídlo celého národního podniku), pak by ustanovení čl. 15 odst. 1 zmíněného Správního ujednání, že se sídlem zaměstnavatele rozumí rovněž adresa odštěpného závodu nebo jiné organizační složky zapsané v obchodním rejstříku, nemělo vůbec smysl. Odštěpný závod, v němž stěžovatel na území Slovenské republiky fakticky pracoval, byl zapsán v obchodním rejstříku, takže podle čl. 20 odst. 1 Smlouvy o sociálním zabezpečení a čl. 15 odst. 1 Správního ujednání je nutné adresu tohoto odštěpného závodu považovat za sídlo zaměstnavatele stěžovatele ke dni rozdělení československé federace.

Stěžovatel v kasační stížnosti taktéž vyjádřil přesvědčení, že splnil veškeré podmínky pro přiznání starobního důchodu, tak jak jsou požadovány zákonem č. 155/1995 Sb.

Dle § 28 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, „*pojištěnec má nárok na starobní důchod, jestliže získal potřebnou dobu pojištění a dosáhl stanoveného věku, popřípadě splňuje další podmínky stanovené v tomto zákoně*“.

Podle čl. 20 odst. 1 Smlouvy „*doby zabezpečení získané přede dnem rozdělení České a Slovenské Federativní Republiky se považují za doby zabezpečení toho smluvního státu, na jehož*

území měl zaměstnavatel občana sídlo ke dni rozdělení České a Slovenské Federativní Republiky nebo naposledy před tímto dnem". Podle čl. 3 odst. 2 Smlouvy *„na uprchlíky, na občany třetích států a osoby bez státního občanství, kteří podléhají nebo podléhali právním předpisům smluvního státu, případně na jejich rodinné příslušníky, se tato smlouva vztahuje, jen pokud jde o nároky z důchodového zabezpečení a nemocenského pojištění (zabezpečení)*".

V důsledku aplikace Smlouvy tak stěžovatel nemá žádné české doby pojištění; nárok na starobní důchod podle zákona č. 155/1995 Sb. mu nevznikl.

Použití pravidla formulovaného Ústavním soudem pro započet dob zaměstnání získaných pojištěnci do 31. 12. 1992 pro nároky na dávky přiznané do dne před vstupem České republiky a Slovenské republiky do Evropské unie.

Stěžovatel v kasační stížnosti dále poukázal na nálezy Ústavního soudu Pl. ÚS 4/06, III. ÚS 252/04 a II. ÚS 405/2002, které taktéž i zdejší soud považuje za klíčové v případě důchodových nároků pojištěnců, jenž jsou přiznávány od data spadajícího před datum vstupu České republiky, Slovenské republiky a případně dalších zúčastněných zemí do Evropské unie.

Prvním rozhodnutím, jímž Ústavní soud zasáhl do otázky posuzování dob zaměstnání (pojištění) získaných účastníky důchodového zabezpečení bývalé ČSFR byl nález II. ÚS 405/02 ze dne 3. 6. 2003. Ústavní soud zde vyslovil, že *„u českých občanů (s trvalým bydlištěm v České republice) nelze na dobu zaměstnání u zaměstnavatele se sídlem na Slovensku získanou do rozpadu společného státu nahlížet jako na dobu zaměstnání v cizině a že pokud žadatel splnil podmínku minimálního počtu let pojištění pro vznik nároku na dávku podle zák. č. 155/1995 Sb., nelze mu zpětně na základě aplikace mezinárodní smlouvy podle § 61 z. č.155/1995 Sb. její splnění upírat*".

Dalším byl nález Ústavního soudu III. ÚS 252/04 ze dne 25. 1. 2005, ve kterém se soud odvolal na nález II. ÚS 405/02 a na doplnění uvedl, že *„pokud občan splňuje všechny zákonné podmínky pro vznik nároku na důchod bez existence Smlouvy a tento nárok by byl vyšší než nárok podle Smlouvy, je věcí nositele českého důchodového pojištění, aby zabezpečil pobírání důchodové dávky v takové výši, která odpovídá vyššímu nároku podle vnitrostátních předpisů a rozhodl o dorovnání výše důchodu pobíraného od druhé smluvní strany do zákonného nároku podle českých právních předpisů, přičemž bude respektovat částku důchodu pobíraného v souladu se Smlouvou od druhé smluvní strany tak, aby nedošlo k duplicitnímu pobírání dvou důchodů stejného typu přiznaných ze stejného důvodu od dvou nositelů pojištění*".

Ústavní soud rovněž v obecné rovině vyslovil, že *„umožňuje-li zákon č. 155/1995 Sb. uplatnění nároků z něj plynoucích bez ohledu na státní občanství, tj. ve vazbě na trvalý pobyt, z pohledu ochrany ústavněprávní Ústavní soud považuje za neodůvodněnou nerovnost toliko ve vazbě na odlišování státních občanů České republiky v jejich nárocích plynoucích ze sociálního zabezpečení, nikoliv ale ve vazbě na další kategorie fyzických osob*".

Nálezem Pl. ÚS 4/06 pak Ústavní soud korigoval svůj předchozí právní názor a vypustil již zákaz duplicitního započtu dob pro přiznání dávky téhož druhu. Uvedl pouze, že *„pro posouzení důchodového nároku žadatelky je významná okolnost, že tato je občanskou*

České republiky a je nerozhodné, kdy se jí stala. Uplatněný (zvláštní) důchodový nárok je nezbytné odvíjet (v režimu již dříve dovozeného „dorovnání" ve vztahu k důchodu pobíranému od nositele slovenského pojištění) od výše starobního důchodu podle českých předpisů, odpovídajícího zohlednění dob zabezpečení (pojištění) získaných za existence společného státu (aniž by bylo jakkoli přihlíženo k dobám následným, již slovenským), a to za samozřejmého předpokladu, že ostatní podmínky vzniku nároku na starobní důchod byly splněny".

Nález IV. ÚS 301/05 blíže osvětlil ideologická východiska, z nichž Ústavní soud při formulaci pravidla vycházel. Dle jeho názoru *„Česká republika je povinna podle čl. 30 Listiny základních práv a svobod poskytovat občanům přiměřené hmotné zabezpečení ve stáří za rovných podmínek a zákon o důchodovém pojištění je konkretizací tohoto základního práva. Skutečnost, že Česká republika je oprávněna tuto povinnost delegovat podle mezinárodní smlouvy, a v tomto případě má k tomu i dobrý důvod, neznamená, že by mohla zatlačit do pozadí převažující ústavní princip. Česká republika tak má stále vůči svým občanům primární povinnost poskytovat přiměřené hmotné zabezpečení ve stáří i v případě, že zajistila náhradníka. Pokud náhradník nesplňuje zcela její povinnost, musí Česká republika pokrýt zbývající část povinnosti."*

Výše uvedenou judikaturu Ústavního soudu tak lze shrnout následujícím způsobem. Ústavní soud chápe princip rovnosti uvedený v čl. 3 odst. 1 Listiny základních práv a svobod v návaznosti na čl. 30 odst. 1 Listiny v kontextu rozpadu bývalé ČSFR tak, že pouze občané České republiky s trvalým pobytem na jejím území mají mít pro nárok a výši svého důchodu z českého systému důchodového pojištění zohledněnu dobu zaměstnání získanou do 31. 12. 1992 v systému důchodového zabezpečení bývalé ČSFR vždy, bez ohledu na skutečnost, komu přísluší hodnotit uvedené doby podle čl. 20 odst. 1 Smlouvy. Působení čl. 20 Smlouvy zde vidí jako do značné míry diskriminační faktor, který vede k tomu, že je na zaměstnání vykonávané před rozpadem ČSFR u zaměstnavatele se sídlem ve Slovenské republice ve svém důsledku nahlíženo jako na práci v cizině. Ústavní soud je tedy toho názoru, že pokud je takovému občanovi vyměřován s použitím čl. 20 odst. 1 Smlouvy důchod slovenským nositelem pojištění, případně je k němu přiznáván dílčí český důchod, je nutno posoudit nárok občana v českém systému důchodového pojištění se zápočtem dob získaných do 31. 12. 1992, a pokud je takto vypočtený důchod vyšší, přiznat jej k výplatě ve výši rozdílu mezi tímto důchodem a důchodem či důchody vyměřenými podle Smlouvy, zjednodušeně řečeno – přiznat vyrovnávací příspěvek.

Žadatel tedy musí podle pravidla konstituovaného ústavním soudem jednak splnit podmínky uvedené v § 28 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, tj. (1) získat potřebnou dobu pojištění a (2) dosáhnout stanoveného věku, jednak kumulativně též další specifické podmínky vyplývající z výše uvedených nálezů Ústavního soudu, a to (3) získat dobu pojištění do 31. 12. 1992 v systému sociálního zabezpečení bývalé České a Slovenské Federativní Republiky, (4) mít trvalý pobyt na území České republiky a (5) české státní občanství.

I v nálezu I. ÚS 1375/07 ze dne 3. 3. 2009 se Ústavní soud přidržel výše vyslovených podmínek (i podmínky českého občanství), když uvedl, že *„že situace vzniklá rozdělením ČSFR byla natolik specifická, že přijetí Smlouvy bylo nutné s ohledem na právní*

jistotu občanů v oblasti sociálního zabezpečení. Závěry učiněné v souvislosti s posuzovaným případem proto pochopitelně nedopadají na důchodové nároky ostatních migrujících osob".

Na tomto místě je však již na první pohled zřejmé, že závěry uvedených nálezů nesvědčí ve prospěch stěžovatele, neboť nesplňuje podmínku českého občanství. Stěžovatel tak dle dovolávaného pravidla, které však při splnění dalších podmínek poskytuje beneficium toliko českým občanům, nemá nárok na úpravu výše starobního důchodu, byť mu lze zajisté přisvědčit v tom, že zákon č. 155/1995 Sb. pro vznik nároku na dávku občanství České republiky nepožaduje. Tato podmínka však byla konstituována nálezy Ústavního soudu, které jsou podle čl. 89 odst. 2 Ústavy závazné pro všechny orgány i osoby. Uvedené pravidlo se tedy nadále uplatňuje u českých občanů v případě dávek, které jsou nebo byly přiznávány od data spadajícího do období před 1. 5. 2004, tj. přede dnem vstupu České republiky a Slovenské republiky do Evropské unie.

Vstup České republiky, Slovenské republiky a Bulharska do Evropské unie a působnost nařízení Rady č. 1408/71

Ačkoliv aplikace vnitrostátního pravidla založeného nálezy Ústavního soudu nemohla stěžovateli z označeného důvodu přinést prospěch ke dni splnění věkové podmínky pro vznik nároku na starobní důchod, musel zdejší soud v dalším uvážit, zda mu i přesto nevznikl nárok na dávku z českého systému důchodového pojištění v důsledku členství České republiky a Slovenské republiky v Evropské unii a následného vstupu Bulharska do Evropské unie, tedy od 1. 1. 2007. Od tohoto data totiž podléhá posouzení důchodových nároků stěžovatele nařízení Rady č. 1408/71 a bylo proto nutno posoudit souladnost pravidla vytvořeného Ústavním soudem s uvedeným nařízením a možnost i podmínky jeho případné další aplikace.

Samotné nařízení Rady č. 1408/71 je součástí sekundárního práva EU, je tedy bezprostředně použitelné na území České republiky a má aplikační přednost před jakoukoliv odlišnou vnitrostátní úpravou. Podle čl. 3 odst. 1 nařízení Rady s výhradou zvláštních ustanovení tohoto nařízení mají osoby, na které se vztahuje toto nařízení, stejná práva a povinnosti podle právních předpisů kteréhokoliv členského státu jako státní příslušníci uvedeného státu. V rámci Aktu o podmínkách přistoupení, jenž je nedílnou součástí Smlouvy o přistoupení, Česká republika vyjednala novelizaci přílohy III., části A, nařízení Rady č. 1408/71, a to tak, že zůstává použitelným ustanovením článek 20 Smlouvy mezi ČR a SR o sociálním zabezpečení. Toto ustanovení bylo zařazeno do bodu 6 (nyní bod 9) uvedené části a je tedy nadále relevantní pro určení příslušného právního řádu při posuzování dob zaměstnání získaných účastníky důchodového zabezpečení bývalé ČSFR do 31. 12. 1992. Pro tyto případy má přednost před pravidly obsaženými v hlavě II. nařízení a v jejím rámci před článkem 13 a následujícími. Aplikace tohoto článku se pak promítá do posouzení nároku na dávku a stanovení její výše podle čl. 45 a 46 nařízení Rady č. 1408/71.

Posouzení věci se zohledněním rozsudku Soudního dvora Evropské unie ze dne 22. 6. 2011 č. C – 399/09.

Nejvyšší správní soud pak při posouzení dané otázky dále vycházel z rozsudku Soudního dvora Evropské unie ze dne 22. 6. 2011 č. C – 399/09 vyneseného ve věci 3 Ads 130/2008, kde byl posuzován nárok žadatelky s českým státním občanstvím a trvalým pobytem na území České republiky, jíž nárok na starobní důchod vznikl po vstupu České a Slovenské republiky do Evropské unie. Soudní dvůr zde zodpovídal předběžné otázky zdejšího soudu, zda je možný duplicitní započet dob pojištění ve dvou národních systémech pojištění a dále zda pravidlo o započtu dob formulované Ústavním soudem je v souladu s čl. 3 a čl. 10 nařízení Rady č. 1408/71. Soudní dvůr odpověděl, že není proti právu Evropské unie, pokud Česká republika přiznává důchodcům započty dob ve větší míře, než jak jí předepisují unijní předpisy včetně převzatého článku Smlouvy, jestliže tak ale činí, nesmí mezi důchodci rozlišovat podle kriterií státního občanství (diskriminace přímá) a trvalého pobytu (diskriminace nepřímá). Pokud jde o důsledky nedodržení zásady rovného zacházení, Soudní dvůr připomněl, že jakmile byla konstatována diskriminace, která je v rozporu s právem Unie, a dokud nebyla přijata opatření k obnovení rovného zacházení, lze dodržení zásady rovnosti zaručit pouze tím, že osobám patřícím do znevýhodněné kategorie jsou přiznány stejné výhody, jako jsou ty, jichž využívají osoby patřící do zvýhodněné kategorie, což je režim, který je v případě, že nedochází ke správnému uplatňování práva Unie, jediným platným referenčním kriteriem. Soudní dvůr tak označil pravidlo pro započet dob zaměstnání získaných účastníky důchodového zabezpečení bývalé ČSFR do 31. 12. 1992 v českém sytému důchodového zabezpečení vytvořené Ústavním soudem za diskriminační, ponechal však na úvaze státu a blíže nespecifikovaných vnitrostátních opatřeních, zda výhody preferovaných osob budou omezeny či nikoliv. Výslovně pouze zdůraznil, že diskriminace musí být odstraněna ihned, a to tak, že znevýhodněným osobám budou přiznány stejné výhody jako těm, kteří je již využívají.

Nejvyšší správní soud proto musel zvážit, zda závěry rozsudku Soudního dvora nesvědčí ve prospěch stěžovatele, a to ve smyslu rozšíření osobního rozsahu pravidla konstituovaného Ústavním soudem i na osoby bez českého státního občanství, což ostatně implicitně požadoval i stěžovatel ve své žádosti o přiznání (či přepočet) starobního důchodu, která byla podána u českého nositele pojištění po vstupu České republiky, Slovenské republiky a Bulharska do Evropské unie. Pro tyto účely pak zdejší soud vycházel ze závěrů zaujatých v rozsudku č. j. 3 Ads 130/2008 - 204 ze dne 25. 8. 2011, tedy ve věci, v níž byly položeny zmiňované předběžné otázky vedoucí k vynesení citovaného rozsudku Soudního dvora.

V tomto rozsudku dospěl Nejvyšší správní soud k závěru, že pokud je pravidlo, podle něhož lze dobu zaměstnání získanou účastníky důchodového zabezpečení bývalé ČSFR do 31. 12. 1992 započíst pro důchodové nároky z českého systému důchodového pojištění i nad rámec stanovený čl. 20 odst. 1 Smlouvy jen českým občanům s trvalým pobytem na území ČR v rozporu s čl. 3 a 10 nařízení Rady č. 1408/71, nelze je pro posouzení nároku na dávku ve formě vyrovnávacího příspěvku u dávek přiznávaných od data po vstupu České republiky do Evropské unie již použít. Nejvyšší správní soud v dané věci považoval za rozhodující, že toto pravidlo nebylo ani pro české občany závazně stanoveno a také nebylo při posuzování nároků na dávky přiznané ode dne po 30. 4. 2004 nositelem pojištění aplikováno. Nejsou zde tedy žádné osoby s výjimkou uvedenou níže,

které by z něho měly prospěch. Jediným typovým případem, kdy došlo k uplatnění tohoto pravidla pro nároky na dávky přiznávané od data po 30. 4. 2004, byl případ zaměstnanců Československých státních drah, organizační jednotky Správy přepravních tržeb, kde vzhledem k nejasnému vyznění nálezu Ústavního soudu III. ÚS 939/10 jsou na základě dohody nositelů pojištění obou republik podle čl. 26 Smlouvy sporné doby odpracované u této organizační jednotky započítávány jen v českém systému důchodového pojištění (do této skupiny však stěžovatel nepatří). Protože dosavadní pravidlo nebylo pro nároky na dávky vzniklé po 30. 4. 2004 používáno v praxi, není zde žádná skupina zvýhodněných osob, jíž by musely být dosavadní výhody zachovány a zároveň ani žádná skupina osob znevýhodněných, která by jim musela být postavena naroveň. V důsledku uvedeného zde také není ani žádná správní praxe, která by mohla u žadatelů o důchod vyvolat legitimní očekávání, že jejich požadavkům na započet doby zaměstnání získaných v systému důchodového zabezpečení bývalé ČSFR do 31. 12. 1992 nad rámec čl. 20 odst. 1 Smlouvy bude vyhověno. Nejvyšší správní soud tak žadatelce nárok na vyrovnávací příspěvek nepřiznal.

Jestliže se tedy citované pravidlo ode dne vstupu jednotlivých zúčastněných zemí do Evropské unie neuplatní ani v případě žadatelů s českým občanstvím (pro ně u nároků přiznávaných od 1. 5. 2004), pak je ke stejnému výsledku nutno dospět i ve vztahu k možnému rozšíření osobního rozsahu pravidla na případ stěžovatele jakožto osoby jiné státní příslušnosti. Pro něj tak přednesené závěry v souhrnu znamenají, že pokud se k datu vzniku nároku na dávku dovolával použití pravidla konstituovaného Ústavním soudem, nemohla mu aplikace tohoto pravidla přinést prospěch z důvodu jeho bulharského občanství, od 1. 1. 2007 (vstup Bulharska do EU) se pak posouzení jeho důchodových nároků nadále řídí pouze nařízením Rady č. 1408/71 včetně čl. 20 odst. 1 Smlouvy a rovněž čl. 15 odst. 1 Správního ujednání, neboť pravidlo konstituované Ústavním soudem, umožňující výhodnější započet dob získaných v systému důchodového zabezpečení bývalé ČSFR, již nelze po vstupu České republiky, Slovenské Republiky i Bulharska do Evropské unie z výše vyložených důvodů aplikovat u žádného z pojištěnců, bez ohledu na jeho státní příslušnost či trvalý pobyt.

IV. Závěr

Nejvyšší správní soud tak dospěl k závěru, že napadený rozsudek netrpí tvrzenou vadou nesprávného posouzení právní otázky podle § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s., kasační stížnost proto jako nedůvodnou podle § 110 odst. 1 s. ř. s. zamítl.

Stěžovatel neměl ve věci úspěch, žalovaná nemá právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti ze zákona, Nejvyšší správní soud proto rozhodl tak, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti. O nákladech řízení rozhodl Nejvyšší správní soud podle § 60 odst. 1, 2 s. ř. s. ve spojení s § 120 s. ř. s.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 26. srpna 2011

JUDr. Jaroslav Vlašín
předseda senátu